

ROBERT KANTOR

Dążenie do doskonałości – podstawowym wymogiem kanonicznym kapłanów

W aktualnym Kodeksie Prawa Kanonicznego czytamy: *Duchowni w swoim życiu z szczególnej racji obowiązani są dążyć do świętości, zwłaszcza, że – będąc konsekrowani Bogu z nowego tytułu przez przyjęcie święceń – stając się szafarzami Bożych tajemnic dla służenia Jego ludowi*¹. Benedykt XVI, podczas pielgrzymki do Polski, przemawiając do duchownych w archikatedrze św. Jana w Warszawie, nazwał kapłana specjalistą od spotkania człowieka z Bogiem. Apełował do duchownych: *Trwajcie mocni w wierze! Również wam powierzam to motto mojej pielgrzymki. Bądźcie autentyczni w waszym życiu i postudze. Wpatrzeni w Chrystusa, żyjcie życiem skromnym, solidarni z wiernymi, do których jesteście posłani. Służcie wszystkim, czekając na nich w parafiach i konfesjonatach, towarzysząc nowym ruchom i wspólnotom, wspierajcie rodziny, nie traćcie więzi z młodzieżą, pamiętajcie o ubogich i opuszczonych. Gdy będziecie żyli wiarą, Duch Święty wam podpowie, co macie mówić, jak macie służyć. Będziecie mogli zawsze liczyć na pomoc Tej, która przewodzi Kościołowi w wierze*². Świętość u kapłanów i u świeckich wyrasta wobec tego na tym samym gruncie: pierwotnego uświęcenia przez chrzest, które zostaje udoskonalone przez bierzmowanie. Na niniejszy artykuł składają się cztery rozdziały. Najpierw zostanie omó-

Robert KANTOR, ks. dr, sędzią Sądu Diecezjalnego, wykładowca prawa kanonicznego i wyznaniowego na Wydziale Teologicznym w Tarnowie UPJPII w Krakowie i w Gródku Podolskim na Ukrainie, e-mail: sad_diec5@diecezja.tarnow.pl

¹ Kan. 276 § 1.

² Benedykt XVI: *Wiercie w moc waszego kapłaństwa. Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem w archikatedrze św. Jana*. „L'Osservatore Romano”. Wydanie polskie. R. 27: 2006 nr 6–7 s. 16.

wione powołanie kapłańskie do doskonałości jako to, które wypływa z powszechnego powołania wszystkich ochrzczonych do świętości. Następnie zostaną przedstawione główne rysy powołania kapłańskiego do świętości w dokumentach Soboru Watykańskiego II. W rozdziale trzecim zostanie przeanalizowana kwestia powołania do świętości w Kodeksie Jana Pawła II. Wreszcie w ostatnim, czwartym rozdziale zostanie wyeksponowana miłość i troska pasterska kapłana jako wyraz jego dążeń ku doskonałości w oparciu o postanowienia Drugiego Polskiego Synodu Plenarnego.

I. Kapłan – wezwany do świętości

Świętość nie jest przywilejem niewielu, lecz celem, który Bóg „po trzykroć święty” i „źródło wszelkiej świętości” (II Modlitwa eucharystyczna) stawia przed człowiekiem stworzonym na Jego obraz i podobieństwo. Wezwanie to, zawarte w samym stwórczym akcie Boga, staje się przykazaniem: *Bądźcie świętymi, bo Ja jestem święty* (Kpł 19,2). Świętość – Boży atrybut – staje się w ten sposób powołaniem każdego człowieka.

Bóg stworzył człowieka, aby osiągnął on swą pełnię, nie w sposób bierny, lecz uczestnicząc w Bożym dziele. Jej osiągnięcie jest zatem ostatecznym celem i zasadą jednoczącą cały rodzaj ludzki. Św. Augustyn mówi stanowczo: *Stworzyłeś nas dla siebie, Panie, i niespokojne jest nasze serce, dopóki nie spocznie w Tobie*³. Słowa te są wspaniałym kompendium głębokiej, nadprzyrodzonej antropologii. W tym kontekście całkowicie zrozumiałe są słowa św. Pawła do Efezjan: *W Nim bowiem wybrał nas przed założeniem świata, abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem. Z miłości przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów poprzez Jezusa Chrystusa, według postanowienia swej woli*⁴.

Skoro wszyscy ludzie są prawdziwie powołani do świętości, to dla chrześcijan jest ona autentyczną potrzebą. Do wszystkich skierowane zostało zaproszenie Jezusa: *Bądźcie więc wy doskonali, jak doskonały jest Ojciec wasz niebieski*⁵. Do wszystkich też odnoszą się słowa św. Pawła: *Albowiem wolą Bożą jest wasze uświęcenie*⁶.

Powołanie do świętości ma zatem charakter uniwersalny. Nikt nie jest z niego wyłączony. *Wszyscy w Kościele, niezależnie od tego, czy należą do hierarchii, czy są przedmiotem jej apostołskiego posługiwania, powołani są do świętości,*

³ Św. Augustyn: *Wyznania*, 1, 1.

⁴ Ef 1, 4–5.

⁵ Mt 5, 48; por. Mt 12, 30; J 13, 43; 15, 12.

⁶ 1 Tes 4, 3; por. Ef 1, 4; 5, 3; Kol 3, 12; Gal 5, 22; Rz 6, 22.

zgodnie ze słowami Apostoła: »Albowiem wolą Bożą jest wasze uświęcenie« (1 Tes 4,3)⁷; i dla wszystkich jest jasne, że wierni każdego stanu i zawodu powołani są do pełni życia chrześcijańskiego oraz doskonałej miłości⁸.

Świętość, o której mówi Sobór Watykański II i do której wszyscy są powołani, nie jest rozumiana jako ideał czysto teoretyczny, wprawdzie piękny, lecz nieosiągalny. Także dążenie do niej nie powinno być czymś abstrakcyjnym, ogólnym, lecz winno stać się autentycznym programem życia. *Szukajcie świętości w codziennym życiu* – mówił Jan Paweł II⁹, w zwyczajnym życiu. Nie polega ona oczywiście na dokonywaniu rzeczy niezwykłych, lecz na niezwykłym podejściu do rzeczy zwykłych i codziennych. *Nie należy mylnie pojmować tego ideału doskonałości jako swego rodzaju wizji życia nadzwyczajnego, dostępnego jedynie wybranym »geniuszom« świętości. Drogi świętości są wielorakie i dostosowane do każdego powołania*¹⁰.

Świętości chrześcijańskiej nie należy postrzegać także jako pewnego rodzaju wyobcowania człowieka, lecz raczej jako jego pełną realizację, zgodną z Bożym planem zbawienia. Jest ona darem łaski, która doskonali naturę człowieka. W rzeczywistości świętość nie jest zaprzeczeniem tego, co ludzkie, lecz pełnią człowieczeństwa. Chrystus jest doskonałym człowiekiem właśnie dlatego, że jest samą świętością wcieloną.

Mając na uwadze powyższe rozważania o powszechnym powołaniu do świętości, lepiej zrozumiemy istotę kapłańskiego wezwania do świętości. Ojciec Święty Jan Paweł II na spotkaniu z kapłanami Rzymu powiedział: *Kapłaństwo wymaga, aby każdy z nas w wypełnianiu swej posługi i w całym swoim życiu był naprawdę człowiekiem Bożym. Nie tylko najbliżsi nam wierni, ale również ci, których wiara jest słaba czy chwiejna i oddalili się od praktyk chrześcijańskich, nie pozostaną obojętni na obecność i świadectwo kapłana, który jest naprawdę »człowiekiem Bożym«; wręcz przeciwnie, im lepiej go poznają, tym bardziej będą go szanować i zechcą się przed nim otworzyć. Dlatego właśnie jest tak bardzo ważne, abyśmy my, kapłani, jako pierwsi szczerze i wielkodusznie odpowiedzieli na to powołanie do świętości, które Bóg kieruje do wszystkich ochrzczonych. Droga do świętości wiedzie przede wszystkim przez modlitwę i nic nie zdoła jej zastąpić. Przebywając z Panem, stajemy się Jego przyjaciółmi, nasze spojrzenie przemienia się stopniowo w Jego spojrzenie, nasze serce upodabnia się do Jego Serca. Jeśli naprawdę chcemy, aby nasze wspólnoty stały się*

⁷ Sobór Watykański II: Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 39.

⁸ Tamże, 40.

⁹ Jan Paweł II: *Homilia w Mariborze* [19 maja 1996 r.]. „L'Osservatore Romano”. Wydanie polskie. R. 17: 1996 nr 7–8 s. 14.

¹⁰ Jan Paweł II: List apostolski *Novo millennio ineunte*. Watykan 2001 s. 44 pkt 31.

»szkołą modlitwy« (por. *Novo millennio ineunte*, 33), my jako pierwsi musimy być ludźmi modlitwy, ucząc się od Jezusa, Maryi i świętych, którzy są mistrzami modlitwy. Sercem modlitwy chrześcijańskiej i kluczem do tajemnicy naszego kapłaństwa jest bez wątpienia Eucharystia. Dlatego odprawianie Mszy św. musi być dla każdego z nas centrum całego życia i najważniejszą chwilą każdego dnia. Drodzy bracia, w rzeczywistości nie mamy wyboru! Jeśli nie będziemy dążyć, z pokorą, ale wytrwale, do naszego uświęcenia, zaczniemy iść na małe kompromisy, które z czasem staną się coraz większe i mogą doprowadzić do zdradzenia, otwartego bądź ukrytego, tej obłubieńczej miłości, którą Bóg nas umiłował, powołując nas do kapłaństwa¹¹.

Według Magisterium Kościoła, sakramentalne upodobnienie się kapłana do Jezusa Chrystusa skłania go do *dążenia do świętości z racji powierzonej mu posługi, która jest święta ze swej natury*¹². Wprawdzie już z racji chrztu świętego do świętości wezwani są wszyscy chrześcijanie, ale prezbiter winien do niej dążyć z nowej motywacji: *by odpowiedzieć na nową łaskę, która go ukształtowała, aby uobecniał osobę Chrystusa, Głowy i Pasterza, aby był żywym narzędziem w dokonywaniu dzieła zbawienia. W pełnieniu swojej posługi ten, który jest »sacerdos in aeternum« winien się starać, aby we wszystkim naśladować przykład Pana, łącząc się z Nim »w uznaniu woli Ojca i w składaniu siebie [samego] w darze dla powierzonej [mu] trzody«.* Na takiej podstawie umiłowania woli Bożej i pasterskiej miłości buduje się jedność życia, to znaczy wewnętrzna jedność życia duchowego i działalności związanej z posługą. *Pogłębianie się tej jedności życia opiera się na pasterskiej miłości, którą z kolei podtrzymuje głębokie rozmodlenie, tak iż prezbiter jest nierozdzielnie świadkiem miłości i mistrzem życia wewnętrznego*¹³.

II. Ideał kapłański w dokumentach Soboru Watykańskiego II

Najwyższym ideałem kapłańskim jest i pozostanie na wszystkie czasy Jezus Chrystus. Ponieważ Jego bogactwo życia jest niewyczerpane, stąd też Kościół w poszczególnych okresach historii ludzkości zwraca uwagę na te elementy ideału kapłańskiego w Jezusie Chrystusie, które zawsze obowiązują i są aktualne. Sobór watykański II w swoich dokumentach nakreślił ideał kapłański na czasy ówczesne, który do dziś nie stracił nic ze swej aktualności. Dokumenty soborowe wskazują cechy, jakie winny charakteryzować księdza epoki posoborowej.

¹¹ Jan Paweł II: *Przemówienie podczas spotkania z duchowieństwem diecezji rzymskiej. Być kapłanami według Serca Jezusa*. „L'Osservatore Romano”. Wydanie polskie. R. 24: 2003 nr 5 s. 36–38.

¹² Por. kan. 276 § 1 KPK.

¹³ Kongregacja ds. Duchowieństwa: *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej. Instrukcja*. Watykan 2002 s. 19 pkt 10.

Poniższe myśli ujmują ideał kapłański w odniesieniu do współczesnego świata po to, by na jego tle w jasnym świetle ukazywać sens i wielkość posługi kapłańskiej, w której tak wielkie ciężary łączą się z tak wielką radością i w które j przede wszystkim, jak uczą Ojcowie, można dać Chrystusowi najwyższy dowód miłości¹⁴.

1. Kapłan współczesny ma się przybliżyć do świata

W powyższym postulacie mieści się konieczność dialogu ze światem, ze wszystkimi ludźmi i ze wszystkimi ich trudnościami. Sobór zachęca kapłanów, by się do tej pracy właściwie przygotowali: *Niech przez ciągle studiowanie przygotowują się do odegrania swej roli w dialogu, jaki przyjdzie im prowadzić ze światem i ludźmi jakichkolwiek zapatrywań*¹⁵.

W Dekrecie o formacji kapłańskiej odnajdujemy wezwanie alumnów, by ośrodkiem swego życia wewnętrznego uczynili Chrystusa: *Mając przez święcenia upodobnić się do Chrystusa–Kapłana, niech także trybem całego życia przyzwyczajają się przylgnąć do Niego najserdeczniej jako przyjaciele. Paschalną Jego tajemnicę niech tak przeżywają, aby umieli wtajemniczać w nią lud, który ma być im powierzony. Niech nauczą się szukać Chrystusa w wiernym rozważaniu słowa Bożego, w czynnym uczestnictwie w świętych tajemnicach Kościoła, a przede wszystkim w Eucharystii i w modlitwie brewiarzowej, niech Go szukają w biskupie, który ich posyła, i w ludziach, do których są posyłani, szczególnie w biednych, maluczkich, chorych, w grzesznikach i niewierzących*¹⁶. Powyższy Dekret wyraża myśl, że dziś już nie wystarczy typ przeciętnego księdza, który w pewnym sensie przyjaźni się ze światem, ale lęka się lub nie umie nawiązać z nim dialogu na tematy wewnętrznego niepokoju, częstych konfliktów i rozterek wewnętrznych tak obecnych we współczesnym świecie. Do ludzi należy się zbliżyć, by im ułatwić zrozumienie sensu ich istnienia i sensu ich dramatów oraz cierpień.

Współczesny człowiek czeka na spotkanie z kapłanem. Wyrazem tego jest współczesna publicystyka, literatura, podejmowane dyskusje. W Dekrecie o posłudze i życiu kapłana możemy przeczytać o tym duszpasterskim zadaniu kapłanów: *Prezbiterzy, więci z ludzi i postawieni dla ludzi w tych sprawach, które wiodą do Boga, aby ofiarowali dary i ofiary za grzechy, żyją z innymi ludźmi jako z braćmi. Tak też i Pan Jezus, Syn Boży, Człowiek postany przez Ojca do ludzi, mieszkał między nami i chciał we wszystkim upodobnić się do braci, z wyjątkiem jednak grzechu. Już święci Apostołowie naśladowali Go, a św. Paweł,*

¹⁴ Sobór Watykański II: Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, 11.

¹⁵ Sobór Watykański II: Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, 43.

¹⁶ Sobór Watykański II: Dekret o formacji kapłańskiej *Optatam totius*, 8.

Doktor narodów, »przeznaczony do Ewangelii Bożej« (Rz 1,1), stwierdza że stał się wszystkim dla wszystkich, aby zbawić wszystkich. Prezbiterzy Nowego Testamentu przez swe powołanie i wyświęcenie zostają wydzieleni w jakiś sposób z Ludu Bożego, jednak nie w celu odłączenia się od niego lub od jakiegokolwiek człowieka, lecz by całkowicie poświęcić się dziełu, do którego powołuje ich Pan. Nie mogliby być sługami Chrystusa, gdyby nie byli świadkami i szafarzami innego życia niż ziemskie; lecz nie potrafiliby też służyć ludziom, gdyby pozostali obcymi w stosunku do ich życia i warunków¹⁷.

To wejście w świat nie jest łatwe, gdyż nastęrcza wiele niebezpieczeństw. Doświadczenie uczy, że spotkanie się ze światem, celem jego zbawienia, wymaga wiele samozaparcia, entuzjazmu dla sprawy Bożej. Kapłan jest Bożym człowiekiem, ale jednak człowiekiem. Stąd winien się tak uzbroić, by światu służyć, a nic nie utracić ze swego kapłaństwa, by stać się sługą świata a nie jego niewolnikiem. Orężem kapłana mogą być tylko jego osobiste wewnętrzne wartości.

2. Kapłan ma oddziaływać na świat

Współczesny kapłan powinien pójść do świata i ukazywać mu doskonałość ludzką i nadprzyrodzoną. Zatem do odnowy świata przyczyni się tylko ten kapłan, którego cechować będzie najpierw dążenie do ludzkiej doskonałości. *W osiągnięciu tego bardzo pomogą im zalety, które słusznie cieszą się uznaniem w społeczności ludzkiej, jak dobroć serca, szczerłość, siła i stałość ducha, ustawiczna troska o sprawiedliwość, ogłoda towarzyska i inne¹⁸.* Wyposażenie w naturalne cnoty – zdaniem Soboru – ułatwi kapłanowi zbawienie świata, gdyż współczesny człowiek bardziej jest uwrażliwiony na wartości naturalne niż nadprzyrodzone, stąd te pierwsze mogą stać się dobrym pomostem, poprzez który kapłan łatwiej będzie mógł trafić do duszy dzisiejszego człowieka i przekazać mu te drugie wartości, wyższe, nadprzyrodzone. Kapłan winien zatem, zgodnie z nauką soborową, starać się o tę naturalną, ludzką doskonałość.

Człowiek potrzebuje także wartości nadprzyrodzonych, które Kościół niesie mu za pośrednictwem swoich kapłanów. Kapłani zaś będą mogli dawać te wartości nadprzyrodzone, jeśli sami będą je posiadali. *Niech wszyscy duszpasterze pamiętają, że swoim codziennym zachowaniem i zapobiegliwością pokazują światu oblicze Kościoła, z którego ludzie wnoszą o mocy i prawdzie orędzia chrześcijańskiego. Wraz z zakonnikami i swoimi wiernymi niech świadczą życiem i słowem, że Kościół przez samą swoją obecność ze wszystkimi darami,*

¹⁷ *Presbyterorum ordinis*, dz. cyt., 3.

¹⁸ Tamże.

*jakie w nim są zawarte, jest niewyczerpanym źródłem tych cnót, których dzisiaj świat jak najbardziej potrzebuje*¹⁹.

W Konstytucji dogmatycznej o Kościele Sobór Watykański II nawołuje: kapłani *niechaj pamiętają, że swym codziennym zachowaniem i swą troskliwością ukazują wiernym i niewiernym, katolikom i niekatolikom oblicze urzędu prawdziwie kapłańskiego i pasterskiego i że wszystkim dawać winni świadectwo prawdy i życia, a jako dobrzy pasterze szukać tych także (por. Łk 15,4–7), którzy, choć ochrzczeni w Kościele katolickim, odeszli od praktykowania sakramentów lub nawet od wiary*²⁰.

Zatem, na czym polega świętość kapłańska w dzisiejszych czasach?

- Na jedności i współpracy z biskupem:

*Prezbiterzy zaś, mając przed oczyma pełnię sakramentu kapłaństwa, którą cieszą się biskupi, niech czczą w nich władzę Chrystusa, najwyższego Pasterza. Niech zatem zwiążą się ze swoim biskupem szczerą miłością i posłuszeństwem. To posłuszeństwo kapłańskie, przepojone duchem współpracy, opiera się na samym uczestnictwie w posłudze biskupiej, które zostaje udzielone prezbiterom przez sakrament kapłaństwa i misję kanoniczną*²¹. Prawdziwa świętość zawsze wiąże kapłana z biskupem. Stąd dążenia do doskonałości nie można pogodzić z uchylaniem się czy wyłamywaniem spod władzy biskupiej.

- Na jedności i współpracy z kapłanami:

*Wszyscy prezbiterzy, ustanowieni przez święcenia w stanie kapłańskim, związani są ze sobą najściślejszym braterstwem sakramentalnym; szczególnie zaś w diecezji, której służbie są oddani pod zwierzchnictwem własnego biskupa, tworzą jeden zespół prezbiterów. (...) Stąd też jest rzeczą ważną, by wszyscy prezbiterzy, tak diecezjalni jak zakonni, wzajemnie się wspomagali, żeby być zawsze współpracownikami prawdy. (...) Z tego powodu starsi wiekiem niech przyjmują młodszych jak braci i wspomagają ich w pierwszych poczynaniach i ciężarach posługiwania, a także niech się starają zrozumieć ich sposób myślenia, chociaż różny od własnego, i niech z życzliwością śledzą ich inicjatywę. Młodszy również niech szanują wiek i doświadczenie starszych, radzą się ich w sprawach dotyczących duszpasterstwa i chętnie z nimi współpracują*²². Sobór nawołuje, aby jed-

¹⁹ *Gaudium et spes*, dz. cyt., 43.

²⁰ *Lumen gentium*, dz. cyt., 28.

²¹ *Presbyterorum ordinis*, dz. cyt., 7.

²² Tamże, 8.

ność i współpraca między kapłanami łączyła się z wzajemnym zrozumieniem się, solidarnością kapłańską, która dla wielu stanowi istotną podporę w trudnościach. Sobór zachęca do wzajemnej gościnności, do gotowości w służeniu pomocą materialną i duchową.

- Na jedności i współpracy z wiernymi:

Prezbiterzy postawieni wśród świeckich, by prowadzili wszystkich do zjednoczenia w miłości, »miłością braterską nawzajem się miłując, w okazywaniu czci jedni drugim uprzedzając« (Rz 12,10). (...) Prezbiterzy zatem tak winni przewodniczyć, by nie szukając swego, lecz tego, co należy do Jezusa Chrystusa, współpracowali z wiernymi świeckimi i zachowywali się wśród nich na wzór Mistrza, który między lud, »nie przyszedł, aby mu służyło, ale aby służyć i duszę swą oddać na okup za wielu«²³. Kapłani są ludźmi i często kierują nimi ambicje, i chęć by im służyło. Jednak im bardziej zapominają o sobie, by służyć bliźnim, tym skuteczniej pociągają innych do Chrystusa. Na tym m.in. polega świętość kapłańska.

3. Kapłan stojąc pośrodku świata, nie powinien ulegać światu

Święte życie kapłana ma być kwasem, zaczynem, fermentem dla świata. Rolą zaczynu jest, że ciasto rośnie w dzieży i czyni chleb smacznym. Kapłan ma wносить w świat Boży ferment. Współczesny świat, pełen tragicznych konfliktów, niepokojów, ma przemienić się pod wpływem ewangelicznego zaczynu.

Może zdarzyć się jednak i taka sytuacja, że kapłan znalazłszy się *pośrodku świata*, nie tylko go nie przemieni, ale sam się w nim zatopi, upodobni się do niego. Mając to na względzie Sobór ostrzega: *Sama ich (prezbiterów) posługa domaga się w szczególności sposobu, by nie upodabniali się do tego świata; równocześnie jednak wymaga, by na tym świecie żyli wśród ludzi i jako dobrzy pastarze znali swe owce i starali się doprowadzić także te, które nie są z ich owczarni, by i one usłyszały głos Chrystusa i by nastąpiła jedna owczarnia i jeden Pasterz*²⁴.

Przebywając w świecie, kapłan zawsze powinien zachowywać swój własny kapłański wizerunek. Kościół przychodzi mu z pomocą zalecając odpowiednie środki: *Dlatego też ten święty Sobór dla osiągnięcia swych duszpasterskich celów odnowy wewnętrznej Kościoła, rozprzestrzenia Ewangelii na cały świat oraz nawiązania dialogu ze światem współczesnym zachęca usilnie wszystkich kapłanów, aby z pomocą odpowiednich środków zalecanych przez Kościół zdążali do tej stale coraz wyższej świętości, dzięki której stawaliby się z każdym*

²³ Tamże, 9.

²⁴ Tamże, 3.

żali do tej stale coraz wyższej świętości, dzięki której stawaliby się z każdym dniem coraz lepszymi narzędziami w służbie całego Ludu Bożego²⁵.

W posoborowej odnowie największą rolę do spełnienia mieli kapłani. Stąd ukazywanie ideału kapłańskiego jest bardzo ważne, zwłaszcza w obecnym czasie.

III. Kodeksowe ujęciu świętości kapłańskiej

Obowiązek dążenia ku doskonałości zajmuje naczelne miejsce wśród wszystkich powinności osób duchownych. Zasada ta ma swoje odbicie systematycznie Dekretu soborowego o życiu i posłudze kapłanów *Presbyterorum ordinis*²⁶. Kan. 276 KPK ustanawia powinność, która ma wymiar prawny a nie tylko moralny. Powyższy kanon prezentuje wymiar zewnętrzny projektowany wobec podmiotów prawnych, którymi są członkowie Ludu Bożego, szczególnie zaś wierni, którym kapłan posługuje. W taki to właśnie sposób przedstawia to Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów: *Troska o życie duchowe powinna być odczuwana jako radosny obowiązek ze strony samego kapłana, ale także jako prawo wiernych, którzy szukają w nim, świadomie czy nieświadomie, człowieka Bożego, doradcy, pośrednika pokoju, wiernego i roztropnego przyjaciela, pewnego przewodnika, któremu mogliby powierzyć się w najtrudniejszych chwilach życia, by znaleźć umocnienie i pewność*²⁷. Temu stwierdzeniu nie sprzeciwia się fakt, że skuteczność sakramentalna – jako konsekwencja upodobnienia do Chrystusa w sakramencie święceń – jest niezależna od faktycznych rezultatów świętości kapłana. Dążenie do świętości osobistej jest konieczne do realizacji tego, co moglibyśmy nazwać *pełną skutecznością posługi ministerialnej*²⁸.

W kan. 276 możemy dopatrzeć się echa teologicznego pogłębienia soborowego wokół powołania wszystkich wiernych do świętości w Kościele. Kan. 124 KPK 1917 zobowiązywał duchownych, by prowadzili *życie bardziej święte* od wiernych świeckich, aby dać dobry przykład. Obecny ustawodawca – idąc za wskazaniem Soboru Watykańskiego II – stoi na stanowisku, że wszyscy wierni mają prowadzić życie święte, ale kapłani są zobowiązani do doskonałości ze szczególnej racji *ponieważ poświęceni Bogu nowym sposobem w momencie*

²⁵ Tamże, 12.

²⁶ Por. *Presbyterorum ordinis*, dz. cyt., rozdział III:

²⁷ Kongregacja ds. Duchowieństwa: *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłanów*. Watykan 1994 s. 40 pkt 39.

²⁸ Por. J. Otaduy: *Comentario al can. 276 CIC*. W: *Comentario Exegético al Código de Derecho Canónico*. Vol. II/1. Red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña. Pamplona 2002 s. 332.

*przyjęcia święceń, stają się żywymi narzędziami Chrystusa Wiecznego Kapłana, aby mogli kontynuować przez wieki Jego przedziwne dzieło, które skutecznością z wysoka odnowiło cały rodzaj ludzki*²⁹.

Współczesne nauczanie papieskie o świętości kapłańskiej wyraża się bardzo dobitnie zwłaszcza w n. 27 adhortacji apostolskiej *Pastores dabo vobis*, gdzie czytamy: *Duch Święty dany w sakramencie kapłaństwa jest źródłem świętości i wezwaniem do uświęcenia nie tylko dlatego, że upodabnia kapłana do Chrystusa Głowy i Pasterza Kościoła i powierza mu misję prorocką, kapłańską i królewską do spełnienia w imieniu i w zastępstwie Chrystusa, lecz także dlatego, że ożywia jego codzienną egzystencję, wzbogacając ją darami i wymaganiami, zaletami i natchnieniami, które składają się na miłość pasterską*³⁰

Świętość kapłańska charakteryzuje się po pierwsze tym, że kapłani są powołani *nie tylko jako ochrzczeni, lecz również i zwłaszcza jako kapłani*³¹, czyli mamy tu do czynienia z nową godnością i właściwymi jej sposobami wypływającymi z sakramentu kapłaństwa. Także sposób życia kapłana, jego naśladowanie Chrystusa Głowy i Pasterza należy zaliczyć do specyficznych i oryginalnych zarazem. Charakterystyczny dla kapłanów radykalizm ewangeliczny jest wymogiem *nie tylko dlatego, że są »w« Kościele, lecz także dlatego, że są, »w odniesieniu« do Kościoła, ponieważ są upodobnieni do Chrystusa Głowy i Pasterza, przygotowani do świętej posługi i zaangażowani w nią, ożywiani miłością pasterską*³².

W ramach tego radykalizmu i jego manifestacją *jest rozkwit różnorodnych cnót i postaw etycznych, niezbędnych w życiu duszpasterskim i duchowym kapłana, takich jak wiara, pokora wobec tajemnicy Boga, miłosierdzie, roztropność*³³.

Radykalizm ewangeliczny, właściwy dla prezbiterów nie oznacza wyższości w relacji do innych sposobów życia chrześcijańskiego, ani też zasymilowania z radykalizmem właściwym życiu konsekrowanemu. Rady ewangeliczne, jakie powinien praktykować kapłan w swoim życiu, nie mogą się ograniczać do tych trzech: ubóstwo, czystość i posłuszeństwo, chociaż powinien nimi żyć³⁴.

W tematyce dotyczącej duchowości kapłańskiej można zauważyć jasne odniesienia do świętości. Było to widoczne zwłaszcza w czasie debaty nad soboro-

²⁹ *Presbyterorum ordinis*, dz. cyt., 12.

³⁰ J a n P a w e ł II: Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*. Watykan 1992 pkt 27.

³¹ Tamże, 19.

³² Tamże, 27.

³³ Tamże.

³⁴ Por. Tamże, 28–30.

wym dokumentem *Presbyterorum ordinis*. Istnieje, można powiedzieć podstawowa duchowość kapłańska oparta na konsekracji i misji, jakiej udziela sakrament święceń kapłańskich. To tworzy linię argumentacyjną *Presbyterorum ordinis* (n. 12–14).

Oprócz tego kapłan musi być świadomy, że jego »bycie w Kościele lokalnym« stanowi, ze swej natury, element pozwalający żyć duchowością chrześcijańską. W tym sensie właśnie w przynależności do Kościoła lokalnego i poświęceniu się mu prezbiter znajduje źródło wartości, kryteriów oceny i działania, które kształtują tak jego misję pasterską, jak i życie duchowe³⁵. W ten sposób pozycja inkardynowanego jawi się jako wystarczająca, by uczynić z niej drogę do świętości. Owa wystarczalność nie oznacza jednak wyłączności: Na drodze do doskonałości mogą okazać się przydatne także inne wzory lub style wywodzące się z różnych tradycji duchowych, które wzbogacają życie poszczególnych kapłanów i ożywiają kapłaństwo cennymi darami duchowymi. Dzieje się tak w licznych zrzeczeniach kościelnych dawniejszych i nowych, które przyjmują do swego grona także kapłanów: od stowarzyszeń życia apostołskiego po świeckie instytuty kapłanów, od różnych form życia wspólnotowego i duchowego po ruchy kościelne. Kapłani, którzy należą do zakonów i zgromadzeń zakonnych, stanowią duchowe bogactwo dla całego presbyterium diecezji, do którego wnoszą specyficzny wkład w postaci charyzmatów i specjalnych posług, pobudzają swą obecnością Kościół lokalny do większego otwarcia na problemy Kościoła powszechnego³⁶.

IV. Drugi Polski Synod Plenarny o świętości kapłana w posłudze pasterskiej

Mówiąc o posłudze pasterskiej, trzeba mieć na uwadze, że kapłani nie są działaczami społecznymi, są przede wszystkim na służbie świętości – świętości człowieka i społeczeństw, mającej swoje źródło w Chrystusie. Uświęcenie to dokonuje się przez posługę kapłańską, której szczytowym momentem jest Eucharystia. Kapłan jest dla wszystkich chrześcijan świadkiem miłości i radości, pomaga wiernym iść za Jezusem i odpowiadać na Jego miłość a także jednać ich w sakramencie pokuty³⁷. W adhortacji apostołskiej o formacji kapłanów *Pastores*

³⁵ Tamże, 31.

³⁶ Tamże.

³⁷ Sobór Watykański II zaleca prezbiterom częste przystępowanie do sakramentu pokuty i pojednania. Jest sprawą oczywistą, że ten, kto spełnia posługę jednania chrześcijan z Bogiem za pośrednictwem sakramentu przebaczenia, sam powinien z niego korzystać. Jako pierwszy powinien uznać, że jest grzesznikiem i uwierzyć w Boże przebaczenie, wyrażające się w sakramentalnym rozgrzeszeniu. Świadomość bycia grzesznikiem pomoże mu w lepszym zrozumieniu grzeszników

dabo vobis, Jan Paweł II zaleca, aby kapłan był człowiekiem dialogu i misji, by pomagał szukać prawdy, pokoju i sprawiedliwości³⁸. Ojciec Święty mówi także o gorliwości w wypełnianiu zadań duszpasterskich, chodzi przede wszystkim o nowy sposób głoszenia i dawania świadectwa Ewangelii. Ta świętość w pracy duszpasterskiej winna przejawiać się także w poszanowaniu i rozwijaniu różnych ról, charyzmatów i posług we wspólnocie kościelnej³⁹.

Drugi Polski Synod Plenarny stwierdził, że: *wewnętrzna zasada i cnota kierującą życiem duchowym prezbitera jest miłość pasterska: darmo otrzymany dar Ducha Świętego, a jednocześnie zadanie i wezwanie do odpowiedzialnej i wolnej odpowiedzi poprzez całkowity dar z siebie dla Kościoła, na obraz daru Chrystusa i we współudziale w nim. Jedynie podporządkowanie każdej chwili i każdego czynu wiążącemu wyborowi »dawania życia za owce« może zapewnić jedność życia, konieczną dla harmonii i duchowej równowagi kapłana. Specyficzny etos kapłański nie może być zatem niczym innym, jak tylko życiem miłością pasterską*⁴⁰.

Świętość kapłana objawia się także w żarliwym zgłębianiu a następnie głoszeniu wszystkim Ewangelii o Królestwie Bożym. Kapłan przyjmuje słowo Boże w taki sposób, aby przeniknęło ono do głębi jego myśli, wole i uczucia, a w konsekwencji zrodziło nowy sposób rozumienia i patrzenia, który św. Paweł nazywa

przystępujących do sakramentu przebaczenia – por. P. G a j d a: *Wybrany, konsekrowany i posłany. Kapłan w świetle dokumentów Nauczycielskiego Urzędu Kościoła*. Tarnów 2006 s. 198.

³⁸ *Kapłan, będący w Kościele człowiekiem wspólnoty, w osobistych kontaktach z wszystkimi ludźmi powinien być człowiekiem misji i dialogu. Głęboko przeżywając prawdę i miłość Chrystusa, pragnienie i potrzebę głoszenia wszystkim Jego zbawienia, powołany jest do zacieśniania z wszystkimi ludźmi więzów opierających się na braterstwie, służbie, wspólnym poszukiwaniu prawdy, szerzeniu sprawiedliwości i pokoju. W pierwszym rzędzie z braćmi należącymi do innych Kościołów i wyznań chrześcijańskich, lecz również z wyznawcami innych religii; z ludźmi dobrej woli, a w szczególności z ubogimi i najsłabszymi, i z tymi wszystkimi, którzy – nawet jeśli tego nie wiedzą ani nie potrafią wyrazić – potrzebują prawdy i Chrystusowego zbawienia, według słów Jezusa, który powiedział: »Nie potrzebują lekarza zdrowi, lecz ci, którzy się źle mają. Nie przyszedłem powołać sprawiedliwych, ale grzeszników« [J a n P a w e ł I I: *Pastores dabo vobis*, 18].*

³⁹ *Realizacja naczelnego zadania duszpasterskiego, jakim jest nowa ewangelizacja, obejmująca cały Lud Boży i domagająca się nowej gorliwości, nowych metod i nowego sposobu głoszenia i dawania świadectwa Ewangelii, dziś zwłaszcza potrzebuje kapłanów, którzy bezwzględnie i w pełni przeżywają tajemnicę Chrystusa i potrafią wypracować nowy styl życia duszpasterskiego, w głębokiej jedności z papieżem, biskupami i z innymi kapłanami oraz w owocnej współpracy z wiernymi świeckimi, szanując i rozwijając różne role, charyzmaty i posługi we wspólnocie kościelnej [tamże].*

⁴⁰ *Działanie »in persona Christi« najpełniej wyraża się w posłudze sakramentalnej: »związek z Chrystusem, który zapewnia konsekracja i upodobnienie płynące z sakramentu kapłaństwa, ustanawia w kapłanie i wymaga od niego następnego związku, który opiera się na »intencji«, czyli świadomej i wolnej woli czynienia, za pośrednictwem znaku sakramentalnego, tego, co pragnie czynić Kościół«. II Polski Synod Plenarny (1991–1999). Pallottinum Poznań 2001 s. 161 n. 5.*

zamysłem Chrystusowym (1 Kor 2,16). Postawa ta rodzi świadomość, że słowa, które głosi, nie są *jego*, lecz należą do Tego, który go posłał. Z tej racji Kościół od samego początku wzywa do troski, miłości i wrażliwości wobec *otrzymanego depozytu*, żywej Tradycji i Magisterium Kościoła⁴¹.

Wreszcie, jak zauważają Ojcowie II Polskiego Synodu Plenarnego, świętość prezbitera objawia się szczególnie w *postudze prezbitera, polegającej na kierowaniu powierzoną mu przez biskupa wspólnotą kościelną. Delikatne i złożone zadanie pasterzowania wymaga zdolności poświęcenia uwagi pojedynczym osobom i różnym powołaniom, umiejętności wykorzystywania wszystkich darów i charyzmatów, które Duch wzbudza we wspólnocie, sprawdzania ich oraz ukazywania przydatności w budowie Kościoła w jedności z biskupem. Dlatego życie duchowe sprawujących posługę kapłańską powinna cechować postawa służby Ludowi Bożemu, w wolności od pychy i pragnienia, aby »panoszyć się« w powierzonej im owczarni (por. 1 P 5,2–3). »Starsi« wspólnoty, czyli prezbiterzy, pełniąc tę służbę z oddaniem, chętnie i »po Bożemu«, stają się wzorem dla chrześcijan świeckich, powołanych z kolei do przyjęcia na siebie, wobec całego świata, kapłańskiej postawy służby na rzecz realizacji pełni ludzkiego życia i jego pełnego wyzwolenia*⁴².

Każdy chrześcijanin musi starać się, aby jego kondycja wyznawcy Jezusa Chrystusa odzwierciedlała się w całym jego zachowaniu: w rodzinie, pracy zawodowej, działalności społecznej, publicznej, sportowej, itp. Również w konkretnym życiu kapłana, w jego życiu codziennym, musi objawiać się jego szczególna przynależność do Chrystusa. Ze względu na niezatarte znamię, otrzymane podczas święceń, kapłanem jest się dwadzieścia cztery godziny na dobę, a nie tylko w chwilach sprawowania urzędu.

Ojciec Święty Benedykt XVI we wrześniu 2005 r. w Castel Gandolfo mówił o tym, że kapłan, na mocy przyjętych święceń otrzymuje dar i zadanie sakramentalnego powtarzania gestów Jezusa, i przez jego ręce odnawiają się Jego gesty miłości⁴³.

Kapłan obcuający nieustannie z tą świętością Boga – pisał Jan Paweł II – wezwany jest, aby stać się świętym. Również jego postuga skłania go do wyboru

⁴¹ Por. Tamże, IX, 6.

⁴² Tamże, IX, 7.

⁴³ Benedykt XVI: *Eucharystia i świętość* [Anioł Pański, 18 września 2005 r.] „L'Osservatore Romano”. Wydanie polskie. R. 27: 2006 nr 1 s. 55.

życia inspirowanego ewangelicznym radykalizmem⁴⁴. I dodaje *Jeżeli Sobór Watykański II mówi o powszechnym powołaniu do świętości, to w przypadku kapłana trzeba mówić o jakimś szczególnym powołaniu do świętości. Chrystus potrzebuje kapłanów świętych! Świat dzisiejszy woła o kapłanów świętych! Tylko kapłan święty może stawać się dla ludzi przewodnikiem i nauczycielem na drodze do świętości*⁴⁵. Kapłan został poświęcony Bogu dwukrotnie: w chrzcie jak wszyscy chrześcijanie oraz w sakramencie kapłaństwa. Dlatego, chociaż nie można mówić o świętości pierwszej czy drugiej kategorii, dlatego że wszyscy jesteśmy wezwani do doskonałości, jak sam Ojciec niebieski jest doskonały (por. Mt 5,48), nie ulega wątpliwości, że na kapłanach ciąży szczególnie obowiązek dążenia do świętości. W sprawowaniu urzędu, do którego został wyświęcony, kapłan znajduje pokarm swojego życia duchowego, materiał, który sprawia, że płonie on Bożą miłością. Dlatego byłby poważnym błędem, gdyby inne aspiracje albo zadania zamazały w jego duszy to, co dla niego konkretyzuje się w czymś niezbędnym do osiągnięcia świętości: troskliwym i pełnym miłości sprawowaniu Ofiary mszy świętej, głoszeniu Słowa Bożego, udzielaniu sakramentów wiernym, a zwłaszcza sakramentu pokuty; życiu nieustającą modlitwą oraz radosną pokutą; troską o powierzone dusze razem z tysiącem usług, jakich umie udzielać czuwająca miłość.

⁴⁴ Jan Paweł II: *Dar i Tajemnica. W pięćdziesiątą rocznicę moich święceń kapłańskich*. Kraków 1996 s. 85.

⁴⁵ Tamże, s. 86.